

Un temps hostil

Fa tot just quatre dies que feia encara un temps primaveral i vet aquí que de sobte ens arriba el fred de l'hivern, el vent, la pluja, la humitat... I sentim que ens diuen que fa un temps ben «hostil». El temps, efectivament, ens manifesta la seva hostilitat: fa un fred agut, tan agut com, en realitat, és el mot hostil.

La falta de prosòdia que es comet sovint amb el mot hostil, perquè hom el considera, indegudament, un mot pla, afecta, de fet, una sèrie de mots d'estructura semblant: volem dir de mots acabats en -il i en -it. Alguns d'ells, essent aguts, són tractats com si fossin plans, és a dir, pronunciats amb l'accent tònic a la penúltima síl·laba i escrits amb accent. Dels acabats en -il, a més del que ja hem dit, hostil, tenim subtil i febril, transformats algunes vegades en «sútil» (o «sútil») i «fèbril». Cal recordar, per tant, que tant hostil com subtil i febril són mots aguts, que s'han d'escriure sense accent.

Contràriament, tèxtil i rèptil són realment mots plans, és a dir, amb l'accent tònic a la penúltima síl·laba, al qual cal fer correspondre un accent gràfic, encara que molt usualment, en el llenguatge col·loquial, són pronunciats com si fossin mots aguts. L'adjectiu fútil, també pla, encara que d'ús no gaire corrent, potser per això mateix, és algun cop objecte de vacil·lació.

Dels mots acabats en -it cal destacar els formats amb l'element grec «lithos» (pedra): monòlit, micròlit, aeròlit i meteoròlit, tots ells plans i per tant accentuats gràficament, contràriament a una pronúncia força estesa que els considera aguts. En canvi, meteorit, sinònim de meteoròlit i aeròlit, és un mot agut. El cas contrari ocorre en inaudit, que és agut i no pla, i fins i tot, algun cop, en humit, que al·gú transforma en «húmit».

Capítol a part mereixen imbecil i perit, tots dos aguts, però pronunciats usualment «imbècil» i «pèrit». En el primer cas, sembla que el Fabra ja doni bel·ligerància a la forma plana, per tal com indica -cas excepcional del tot- que és la forma habitual. En el segon, l'enutjosa homonímia entre perit i parit fa comprensible que hom es resisteixi a tractar-lo com un mot agut.